

Barraca de pedra seca

Els Prats de Rei

Ubicació

Comarca: Anoia
Lloc/Adreça: Plans de sant Ermengol
Emplaçament Al costat d'un camí, en un context de camps de cereals.
Alçada: 617

Coordenades:

Latitud: 41.69577
Longitud: 1.52328
UTM Est (X): 377119
UTM Nord (Y): 4617052

Classificació

Número de fitxa 08170 - 144
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani Popular
Segle XIX-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: La coberta no és la original.
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 08169A007000130000IA
Autoria de la fitxa Jordina Sales Carbonell
Data de registre de la fitxa: dc., 11/01/2017 - 01:00

Descripció

Al marge d'un camp de conreu de cereals i a peu d'un camí, es localitza una petita construcció de planta rectangular, de 3'40 x 4'40 m, feta de pedra seca a base de blocs de pedra grans a les cantoneres i mitjans a la resta de parets. La construcció té una alçada màxima de 2'80 m per la seva part interior. La porta, localitzada a un extrem de la façana principal, fa 0'90 m d'alçada i 1'65 d'amplada, està orientada al sud-est i té la llinda plana consistent en una biga de fusta. La coberta de l'estructura és una teulada a dos vessants feta de bigues de ciment i teules, per tant més moderna que la estructura original. A l'interior hi ha una menjadora de 2 m de llargada i un dipòsit soterrani.

Les barraques agrícoles tradicionals que es documenten a Els Prats de Rei estan bastides seguint la tècnica de la pedra seca. Aquest mètode constructiu es troba definit per estructures fetes a base de pedres d'unes dimensions que poden ser aixecades per una sola persona i que es munten una sobre l'altra, perfectament encaixades i sense l'ajut de cap material d'unió, com pot ser l'argamassa, el fang, la calç o el ciment. Per consolidar i afavorir la unió d'unes pedres amb altres, a cops de mall o d'un martell jueu, s'introdueixen a les juntes pedres més petites a pressió que feien de falques, aconseguint d'aquesta forma la més completa estabilitat. Aquestes pedres solen ser originàries de l'entorn més proper, atès que la construcció d'aquest tipus de barraques agrícoles s'alimenta generalment de la necessitat de deslliurar el camp de les pedres superficials que dificulten el cultiu.

Una de les tipologies de barraca documentada a els Prats de Rei és la de planta rectangular. La pedra utilitzada, sempre local, sol ser petita o de mida mitjana (en el cas de Prats de Rei, les mides són considerables), sense desbastar excepte en els muntants i les llindes de les portes. Disposen d'una sola obertura consistent en un accés rectangular allindat o amb un fals arc, originàriament sense porta. L'orientació de la seva entrada és, majoritàriament, cap a migdia, però també n'hi ha d'orientades cap als altres punts cardinals, en funció del relleu on es troba la barraca. Solen disposar d'una fornícula utilitzada com a armari i altres elements auxiliar com menjadores. S'ha documentat la presència de restes de paravents, també de pedra seca, al costat de les portes d'algunes de les barraques. També es detecten, en alguns casos, restes de contraforts, de bancs de pedra (tant a l'interior com a l'exterior) i petits dipòsits per recollir l'aigua de pluja o per preparar els sulfats per la vinya. La funció bàsica d'aquestes petites construccions era la de donar refugi al pagès en cas de tempesta, fred, calor, vent, etc. en uns temps on els trajectes del poble al camp es feien a peu o en èquid i per tant no es podia anar a descansar ni a dinar a casa si no era perdent bona part del dia. Quan era època de feina al camp el pagès es passava tot el dia a les seves terres, de sol a sol, i aquestes modestes construccions acomplien perfectament el seu paper de refugi i de punt de descans. D'entre les funcions secundàries cal destacar la de magatzem d'eines, marge de contenció, delimitador de parcel·les, etc.

Observacions:

IMATGE 1: Foto de wikipedra.catpaisatge.net

Història

Els municipis situats al nord de l'Anoia s'han dedicat històricament al conreu de secà, i més concretament al cereal, per la qual cosa la presència de les típiques barraques de pedra, associades principalment (encara que no exclusivament) a la vinya, no ha estat tant abundant com al sud de la comarca. Tot i així, encara resten dempeus algunes de les barraques de les antigues plantacions de vinya que van ser presents a els Prats de Rei abans de la crisi de la fil·loxera dels anys 80 del segle XIX, quan aquest conreu era molt present al paisatge del terme municipal. Pel que fa a la tècnica constructiva de la pedra seca és d'origen ancestral (ja documentada al període megalític) i s'ha transmès de generació en generació durant segles fins pràcticament als nostres dies. El gran apogeu de construcció de barraques a Catalunya està associat amb el període de màxima expansió de la vinya deguda al creixement demogràfic del segle XVIII i les exportacions d'aiguarent a Amèrica.

Les construccions en sec són pròpies de terrenys amb gran quantitat de pedres. Bastir una barraca no era tan senzill com pot semblar a primera vista: primerament, calia desbrossar el camp, netejar la superfície escollida d'arbres, matolls i tota mena d'obstacles vegetals que es guardaven per fer-ne llenya o bé s'eliminaven per cremar-los tot seguit. Després calia llaurar el terreny per estovar-lo i remoure'l, a fi de fer aflorar el rocam subjacent (roca mare) a la superfície i en acabat despedregar-lo, amuntegant les pedres en un racó perquè no fossin una nosa. A partir d'aquesta primera fase, quan ja es tenia el material amuntegat, podien començar bé a construir parets que delimitessin les finques, marges per salvar els desnivells del terreny, cisternes per recollir l'aigua, paravents per protegir-se de l'aire, barraques per aixoplugar-s'hi, descansar o guardar-hi el menjar i les eines, o simplement, munts de pedra sobrerera (clapers) perfectament apilada. La pedra s'anava a buscar als clapers amb sàrries, on hi cabien quatre o cinc pedres que es transportaven fins al lloc de la construcció. Els constructors podien ser artesans especialitzats i picapedrers que s'hi dedicaven a temps total o parcial per completar els seus ingressos. Alguns d'aquests especialistes se'ls coneixia com a roters a Menorca, cerdans (gent de la Cerdanya) al Bages i segarretes (gent de la Segarra) o barracaires al Garraf i comarques tarragonines. Però, també es podia donar el cas que el constructor de les barraques fos el mateix pagès que, ignorant la plomada o l'escaire, s'atrevia a aixecar la seva pròpia barraca i la feia d'acord amb les seves possibilitats i necessitats. Malauradament, de barracaires avui en dia no en queda cap a la comarca, i la informació ens ha arribat per mediació d'algun pagès que recordava haver-ho sentit explicar als seus avantpassats. La preocupació per la conservació del patrimoni construït amb la tècnica de la pedra seca amb el temps s'està estenent entre els estudiosos i els professionals de Catalunya. D'aquesta conscienciació va néixer l'any 2004 la 'Declaració de Torroella de Montgrí per a la defensa del patrimoni cultural de la pedra en sec', les adhesions a la qual no han parat de créixer des de llavors.

Bibliografia

- ARTIGAS, Ramon; CAMPS, Andreu; PASCUAL, Josep (2003): Barraques de pedra seca de Sitges i del Garraf, ed. Ajuntament de Sitges.
- ENRICH, Francesca; MIRET, Teresa; VICH, Ignasi (2006): Pedra seca a l'Anoia: Carme, Orpí, La Pobla de Claramunt, La Torre de Claramunt, ed. Ajuntament de La Pobla de Claramunt.
- RIPOLL, Ramon (Dir.) (2010): La pedra seca. Evolució, arquitectura i restauració, Brau Edicions, Figueres.
- SOLER, Josep (1994): Les barraques de vinya. Les construccions de pedra seca a la comarca del Bages, Quaderns, 9, ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa.

Enllaços d'interès:

<http://wikipedra.catpaisatge.net>

